

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Бойчев І.І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

РОЛЬОВА ПЕРСПЕКТИВА ЯК СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

В умовах гуманістичних перетворень сучасного суспільства особливої значущості набуває створення культурно-освітнього середовища, проектування умов для набуття людиною образу компетентного й високодуховного культурного фахівця. Загальнодержавна освітня стратегія відображена зокрема в Законі України «Про освіту» (2017 р.), Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття, що передбачають зміну стилю діяльності сучасного вчителя, активізацію позиції та підвищення якості його професійної підготовки. Якісно новий підхід до підготовки педагогічних кадрів (Закон України «Про вищу освіту» (2017 р.) базований на саморозвитку, реалізації творчого потенціалу і створенні оптимальних умов для саморозкриття професійно-креативного потенціалу, прагнення педагогів до особистісного та професійного зростання. Такий підхід виступає важливим орієнтиром оптимізації всієї структури професійної підготовки майбутніх учителів у системі університетської освіти, зростання її продуктивності, що потребує посилення фундаментальної та прикладної підготовки майбутніх педагогів. Цей зв'язок нерозривний, тому лише гармонізація змістового і процесуального аспектів професійної підготовки сучасного вчителя спроможна оптимізувати процес модернізації університетської педагогічної освіти, забезпечити її якість.

Натомість, незважаючи на низку позитивних досягнень вищої педагогічної школи України, парадигма традиційної підготовки майбутніх учителів не повною мірою відповідає новим викликам суспільства знань та реформуванню шкільної освіти учнів. Це спричинене, зокрема, недостатнім використанням інноваційного суто арсеналу управління професійною підготовкою майбутніх учителів, побудованого на принципах рольової перспективи.

Рольова перспектива, на думку провідних українських учених (І. Зязюн, Я. Кічук, Л. Кондрашова, Т. Яблонська) окреслює інноваційну стратегію й тактику управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів до творчої педагогічної діяльності, дає змогу усвідомити їх соціокультурні потреби і здібності для ефективної самореалізації в сфері освіти. Рольова перспектива, як зазначає Л. Кондрашова, містить у своїй структурі такі управлінські завдання, які спрямовують професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів на:

– формування цілісності уявлень про педагогічну діяльність і динаміку її розвитку в умовах нових соціокультурних реалій;

– оволодіння не тільки теоретичними знаннями, що розкривають основи педагогічної праці, а й педагогічним досвідом з реалізації індивідуальних і колективних рішень, доцільних у самостійній професійно-педагогічній діяльності;

– розвиток креативного педагогічного мислення, уяви і здатності до прогнозування ходу розвитку навчально-виховного процесу, що гармонізує дії майбутніх учителів у напрямку впровадження інноваційних теоретичних концептів у практику власної професійної праці;

– стимулювання позитивної навчальної та професійно-педагогічної мотивації, що пробуджує інтерес і готовність майбутніх учителів до творчих дій у проблемних ситуаціях, закріплення власної установки на творчу педагогічну працю [2, с. 164].

На думку Т. Яблонської, рольова перспектива як механізм управління якістю педагогічної освіти, крім цього, сприяє:

– формуванню системи науково-педагогічних знань, умінь і навичок, що є обов'язковою умовою якості й результативності педагогічної підготовки майбутніх учителів в системі університетської освіти;

– оволодінню способами ефективної професійної поведінки в змодельованих навчальних ситуаціях, уміннями й навичками конструктивної педагогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості в педагогічному колективі;

– розвитку здатності до постійного професійного росту, самовдосконалення й самоутвердження майбутніх учителів у сфері освіти через вияв якостей самооцінювання, самоконтролю, самоаналізу власних навчальних досягнень, самореалізації й самоутвердження на основі ініціативи і творчості в педагогічній діяльності [4, с. 110].

Ми дотримуємося думки вчених, що рольова перспектива як управлінський механізм підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів у ВНЗ – це двобічна залежність або співвідношення, коли актуалізовано лінію, яка йде зсередини, від внутрішнього плану їх особистої діяльності до зовнішнього вияву або, навпаки, ззовні у внутрішній план. Цей перехід відбувається за умови усвідомлення соціальної значущості і схвалення майбутніми вчителями стратегічної мети й завдань власної професійно-педагогічної підготовки у ВНЗ, які стають особистісно важливими для них. «Утворення установки передбачає входження суб'єкта в ситуацію й розуміння ним завдань, які в ній виникають; вона залежить, отже, від розподілу того, що суб'єктивно значуще для індивіда» [3, с. 520]. Наявність установки змінює і перспективу, у якій сприймається особистісно предметний зміст. Як відомо установка тісно пов'язана з тенденціями, які постають як прагнення, коли визначають не тільки вихідний, але й кінцевий пункт. Тенденція ж виявляється в потребах, інтересах та ідеалах особистості.

Зауважимо на тому, що рольова перспектива впливає на характер цілей навчальної роботи з оволодіння педагогічним знанням. Теоретично обґрунтовуючи можливість реалізації рольової перспективи за допомогою ігрових методів навчання, А. Вербицький наголошував на вагомій ролі цільової установки в навчальному процесі. Використовуючи цей підхід до з'ясування сутності рольової перспективи як основної мети в стратегії управління якістю професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів,

виокремимо різні аспекти, що характеризують особливості проектування й реалізації навчально-професійних завдань, а саме:

- створення «конфліктних» ситуацій і пошук виходу з них із залученням засвоєної педагогічної теорії;
- моделювання поведінкових протиріч і педагогічних ситуацій, що наявні в педагогічній практиці;
- визначення тимчасового режиму педагогічних дій до реального часу перебігу педагогічних подій в об'єкті імітації й виконання педагогічних ролей;
- посилення імпровізованих дій під час виконання різних ролей;
- розв'язання педагогічних, психологічних, смислових конфліктів у модельованих ситуаціях, максимально наближених до педагогічної реальності;
- прогнозування несприятливого перебігу подій на основі реальної педагогічної ситуації;
- створення умов для моделювання, імітації та програвання різних ролей, що відображають педагогічну дійсність;
- розв'язання педагогічних конфліктів, ухвалення нестандартних рішень у змодельованих ситуаціях, максимально наближених до педагогічної практики.

За нашими педагогічними спостереженнями, у ході управління якістю професійної підготовки студентів принципово важливо насамперед проектувати і планувати досягнення не тільки найближчих цілей (перспектив), а й віддалених, що ведуть до творчого виконання соціального замовлення (формування креативної особистості майбутнього вчителя, його професійної компетентності та готовності до інноваційної діяльності в сфері освіти). Бачення кінцевої мети (рольової перспективи) педагогічної підготовки студентів у системі університетської освіти стає визначальним у стратегії підвищення її якості, що втілює потенційну структуру професійно-педагогічної діяльності на різних етапах її провадження. У результаті складається цілісний процес педагогічної підготовки майбутніх учителів зі стратегічною концепцією, яка в тактичному плані реалізується у вигляді перспективних розвивальних задач на всіх рівнях навчання студентів. Реалізація рольової перспективи через систему навчальних задач передбачає засвоєння студентами всіх засобів, необхідних для компетентної, а, відтак, результативної педагогічної діяльності. Ці засоби слід вважати безпосереднім продуктом педагогічної підготовки майбутніх учителів до самостійної педагогічної діяльності. Залежно від руху до кінцевої мети (підвищення якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів), кожен черговий етап означає введення нових засобів і принципів управління цим процесом. Нові засоби покликані доповнити раніше засвоєний матеріал, подолати протиріччя між старими й новими знаннями, уміннями та навичками, усунути недоліки й окреслити нові перспективи професійного розвитку майбутніх учителів. Важливо також уведення в зміст педагогічної освіти майбутніх учителів різноманітних рольових ситуацій як однієї з основних одиниць реалізації стратегії управління якістю їх професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Вербицкий А. А. Игровые формы контекстного обучения / А. А. Вербицкий. – М. : Знание, 1993. – 95 с.
2. Кондрашова Л. В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Л. В. Кондрашова. – Кривой Рог : КГПУ, 2007. – 474 с.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / Л. С. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2002. – 720 с.
4. Яблонська Т. М. Модель рольової перспективи в стратегії підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів / Т. М. Яблонська // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2012. – Вип. 11–12. – С. 103–113.

Ісакова І.В.*магістрант,**Ізмаїльський державний гуманітарний університет***ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ
ІНКЛЮЗИВНИХ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Загально визначено науковцями, що важливим аспектом побудови демократичного суспільства та гуманізації соціуму в Україні є забезпечення прав дітей дошкільного віку, які мають особливі потреби на отримання якісних освітніх послуг (І. Бех, А. Колупаєва, І. Луценко, В. Статнік та інші).

Це сприятиме як корекційній допомозі дітям з особливими освітніми потребами, так і їх соціалізації в суспільстві. Адже саме в дошкільному віці досягає найкращих результатів корекція вад дитини. [В. Статнік. Спеціальний ДНЗ: від функціонування до розвитку // Практика управління дошкільним закладом. – 2017. – № 8. – С. 18] Спілкуючись один з одним з раннього дитинства, діти з особливими освітніми потребами легше адаптуються в колективі зі здоровими дітьми, а здорові діти особливості дітей з вадами не сприймають як щось надзвичайне. Творчі педагоги інклюзивних дошкільних навчальних закладів довели важливість формувати позитивну соціальну атмосферу в дитячому колективі, виховувати взаємоповагу між дітьми, вчити здорових дітей з розумінням та толерантністю ставитися до дітей з особливими освітніми потребами. [В. Статнік. Спеціальний ДНЗ: від функціонування до розвитку // Практика управління дошкільним закладом. – 2017. – № 8. – С. 19] Дійсно, це надає змогу дітям з вадами краще підготуватися до умов реального життя, приймати участь у різних видах діяльності і, що дуже важливо – діти з особливими освітніми потребами зможуть максимально адаптуватися в суспільстві, стати його рівноправними членами та будуть сприйняті суспільством.

Наш досвід засвідчує, що головною перевагою інклюзивної освіти є і те, що сім'я дитини з особливими освітніми потребами зможе приймати активну участь у процесі її виховання та навчання, оскільки батьки краще розумітимуть проблему розвитку своїх дітей. Це сприятиме правильному типу сімейного виховання та запобігатиме соціальній депривації.